

Melkwaliteit onvoorspelbaar?

Erik Schuiling

Een aantal melkveehouders kent het verschijnsel van een plotseling sterk verhoogd kiemgetal in de tankmelk, met als gevolg kwaliteitskorting op de uitbetaling. In veel gevallen is er een verklaring voor de verhoging, maar soms ook niet. De veehouder heeft altijd melk met een laag kiemgetal geleverd en er is uit de bedrijfsvoering of de diergezondheid geen enkele oorzakelijke aanwijzing voor het plotseling hoge kiemgetal. Op verzoek van het Productschap Zuivel gaat het Praktijkonderzoek de mogelijke oorzaken van dergelijke uitschieters in kaart brengen. Naast het kiemgetal worden ook kortingen op groei-remming meegenomen, alhoewel de problematiek daar heel anders is.

Kiemgetal

Het kiemgetal van boerderijmelk is een maat voor de hygiënische kwaliteit van de geleverde melk en wordt berekend door het aantal bacteriën in de melk te bepalen (en door duizend te delen). Het is goed mogelijk om melk met een kiemgetal lager dan 10 te leveren; bij een kiemgetal van 100 of meer volgt er een korting op het melkgeld.

Melk in de uier van een gezonde koe bevat nagenoeg geen bacteriën. Als er veel kiemen in de tankmelk zitten, is er een aantal mogelijke bronnen. Vanaf de koe tot aan de RMO zijn dat: een ontstoken uier(kwartier), het melken van slecht gereinigde uiers en spenen, het opzuigen van vuil bij aansluiten of afvallen van melkstellen, een slecht gereinigde melkinstallatie of koeltank of een onvoldoende koeling van de melk. Bij een goede hygiënische werkwijze, een sanitair juist aangelegde installatie, de juiste reiniging en goed onderhoud van de instal-

latie en koeltank is het mogelijk constant melk met een erg laag kiemgetal te leveren. Bij een toch plotselinge en eenmalige uitschieter, is dit soms onverklaarbaar en ook vervelend, omdat de veehouder korting krijgt terwijl hij het gevoel heeft dat hij niets heeft fout gedaan.

Bezwaarschrift

De veehouder kan tegen de opgelegde korting bezwaar aantekenen bij zijn zuivelonderneming. De zuivelindustrie en het COKZ stellen dan een onderzoek in naar de mogelijke oorzaken. Uiteindelijk kan de zaak worden voorgelegd aan een hoorcommissie van het Productschap Zuivel (PZ). De veehouder zal aan moeten tonen dat er op het bedrijf niets fout is gegaan. Dit is voor de veehouder een moeilijke zaak en voor de commissie vaak een moeilijke afweging. Het PZ heeft daarom het Praktijkonderzoek Veehouderij gevraagd om zich te verdiepen in de mogelijke oorzaken van een uitschieter en middelen aan te reiken om de oorzaak op te sporen dan wel mogelijke bronnen uit te sluiten.

Het praktijkonderzoek wil in samenwerking met het NIZO nieuwe technieken inzetten om dit helder te krijgen. De achterliggende gedachte hierbij is dat de verschillende mogelijke bronnen (uierontsteking, mest en stalvuil in de melk, slecht gereinigde installatie, onvoldoende koeling) tot andere bacteriesoorten zullen leiden in de melk.

Bacterieflora

Bacteriën zijn er in vele soorten. Bij de kiemgetalbepaling wordt er geen onderscheid gemaakt. De insteek van dit nieuwe onderzoek is dat er per bron andere bacteriesoorten aanwezig zullen zijn in de tankmelk. Nu is er een nieuwe techniek ontwikkeld die op snelle wijze een screening kan geven van de aanwezige bacteriesoorten in de melk. Deze techniek zal worden toegepast bij een honderdtal kiemgetaluitschieters, waarvan de oorzaak deels bekend is en deels onbekend.

Voor het onderzoek zullen bedrijven worden geselecteerd die

normaal een laag kiemgetal hebben en maar af en toe een uitschieter naar boven. Op deze bedrijven zal elke leverantie worden bemonsterd en zal een monster worden bewaard in de diepvries. Bij een uitschieter in het kiemgetal zal de oorzaak met behulp van een checklist en zo nodig met aanvullend onderzoek op de boerderij worden vastgesteld. Het opgeslagen monster van de betreffende en van de vorige leverantie zal worden onderzocht op bacterieflora. Vervolgens wordt het verschil in flora gekoppeld met de mogelijke oorzaak van het probleem. Dit moet uiteindelijk leiden tot een methode van onderzoek aan tankmelk die mogelijke bronnen van uitschieters kan aantonen dan wel uitsluiten. Ook maakt dit onderzoek mogelijk de belangrijkste redenen van uitschieters inzichtelijk te maken, waarna de preventie van problemen beter aangepakt kan worden.

Antibiotica-residuen

Groeiremmende stoffen horen niet in de melk en kunnen bovendien het productieproces verstoren. Voor de zuivelindustrie is dat dermate belangrijk dat iedere leverantie wordt getest op de aanwezigheid van groeiremmende stoffen. De herkomst van groeiremmende stoffen in melk is veel eenduidiger dan die van een verhoogd kiemgetal: of uit een diergeneeskundige behandeling van een dier of dieren, of uit het voer. Afgezien van speciaal

gemediceerd krachtvoer, is de laatste bron ook vrijwel uit te sluiten omdat de productie van groeiremmende stoffen door schimmels in het voer niet in hoeveelheden zal gaan die problemen zullen veroorzaken. Bovendien is het zeer de vraag of de dieren dergelijk beschimmeld voer op willen nemen. Toch ontstaat er in de praktijk nog wel eens discussie na het aantonen van antibiotica in tankmelk. De veehouder is er van overtuigd dat er geen dieren behandeld zijn voor mastitis of anderszins en kan geen enkele reden bedenken waar het vandaan kan komen. In een aantal gevallen geeft een zorgvuldig nalopen van alle mogelijke bronnen dan toch nog wel een oorzaak. Voorbeelden zijn een te korte droogstand na gebruik van droogzetters, lekkende afsluiters van overloopemmers, het toedienen van combinaties van medicijnen waardoor de wachttijd verlengd moet worden en aangekochte koeien met een onbekende historie van behandelingen. Het Praktijkonderzoek Veehouderij gaat in samenwerking met de zuivelindustrie een aantal 'onverklaarbare' gevallen uitpluizen. Dit om meer inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken van groeiremmende stoffen in de melk. Deze kennis is belangrijk voor de veehouder bij de preventie van antibiotica in de melk en voor het PZ en de zuivelindustrie bij het beoordelen van bezwaarschriften.

